

piaczokra nem jelentéktelen előnyt is nyújt, újabb utmutatást adván a mi kereskedőinknek is arra, hogy Európa keleti és déli piacainak annál sikeresebb megnyerésére törekedjenek.

T Á R C Z A.

A „faliczita.“*)

— Irta: T a n o s P á l. —

Mulnak az idők s változnak az emberek az ő szokásaikban. A gőz és villany mostani kora lassan-lassan, de következetesen kiszorít, megsemmisít egymásután mindent, a mi „a régi jó idők“ hagyományaként reánk maradt. Áldozatául estek az új kor sokat emlegetett „civilizációjának“ boldog Magyarország rengeteg őserdői is, a melyekben nagy csoportokban tanyázott az immár teljesen kiveszett bölény, százanként verődött össze a manapság nagyon megfogyott szarvas és csak úgy hemzsegett a kisebb-nagyobb hasznos és kártékony vadállat: az őz, nyul, fajt, fácán, fogoly; a medve, hiuz, farkas, róka és az a csunya, rut állat: a vaddisznó, a melyet hol ide, hol amoda számítanak az emberek, de a mely bizony mégis csak határozottan oda tartozik a kártékony vadak közé. Áldozatául esett ezen váltót forgató időnek a mi jó magyar népünk egyszerűsége, igénytelensége, romlatlansága és elpusztult bele igen sok patriarkális szokás, a melyek hosszú századokon keresztül hamisítatlanul mentek át korról-korra, nemzedékről-nemzedékre.

*) Mutatvány Tanos Pál „Az erdő világa“ című könyvéből. (A könyv ismertetését lásd az „Erd. Lapok“ 1895. évf. III. füz. 341. és köv. oldalain.)

Szerk.

Ilyen a „falicita“ is, a melyen tíz falu népe szokott találkozni, hogy az istenadta erdő iránt támasztott jogos igényeit jogos uton kielégíthesse s a hol — ugy mellel — még az ország dolgát, a magyar ember sorsát is meg szokták hányni-vetni, szabad ég alatt, pattogó tűz körül és a mestertarisznyákból előszedett csikóbőrös csutorák társaságában. Letűnt a világa már az ilyeneknek is, mert a mostani idők pallérozott erdészei nem tartják hozzájuk méltó dolognak, hogy az ő köbméteres sablonjaikba beilleszszék a régi jó falicitát, mely nem adott ugyan tiszta képet a tényleg kihasznált évi „fahozam“(!)-ról, de, módot nyujtván a vevőknek, hogy az istenteremtette módon ott álló fákat maguknak ágastul-bogastul kiválogathassák és egymásra árverezhessék, az erdő tulajdonosának is oly hasznot szerzett akárhány fája után, a milyent a „szakszerű értékesítési mód“ szerint távolról sem érhetett volna el.

Csak elvétve, imitt-amott, az erősen konzervatív kezekben levő helyeken, találkozunk még, a Márton ludja és András kalácsa kíséretében, és különösen a „kis Jézuska“ idejében, a falicitával, a melyet — mielőtt még innen is elpusztulna végképpen — egy ilyen helyen akarok bemutatni azoknak, a kiket az eféle népszokások érdekelnek.

*

Hosszan és szélesen nyulik el előttünk, gyönyörű szép vidéken, a Balaton fényes tükre, a melyen csak úgy rajzik a sok partmenti halász, mert ilyenkor, most van éppen a „keszegszüret.“ A parton lesik-várják az egyes „bokrok“ munkájának eredményét, a melyet, alig hogy kikerült, viszik-hordják erre is, arra is, ki szekérrel, ki tarisznyával. Egy pár keszeggel jól megrakodott kendert-

cserélő tihanyi menyecskevel tartva, délnek fordulunk mi is s megyünk le oda, a hol kilenczszáz év előtt bős Koppány vezér talált utolsó menedéket s a hol több mint kétszáz esztendeje az a „kutyafejű“ endrédi basa uralkodott elevenek és holtak fölött.

Valóságos gödörben fekszik a falu s a reája boruló sűrű hideg köd úgy elterült a latyakos háztetőkön, hogy a cserénykéményeken kiömlő bűzös gezemiczefüst megakad benne és lombán száll le az udvarra.

Mindszentek napja van s a kinek van mivel, nemcsak a hagyományos szent fonatost süti meg a tojásért cserélt „uriliszt“-ből, hanem már fűti is a bubost, hogy azok az apró porontyok ne fázlódjanak odabenn. Csak-hogy bizony ez a pazarlás nem kerül ám minden háznál, a mióta már itt is beszüntették a napszámliczítát; mert azon a drága pénzes faliczítán a szegény ember nem szerezheti be az ő téli „tüzelő“-jét úgy, hogy egyik liczítától a másikig tartson. Tiszták is a „favágítók“ sorra, hogy forgács helyett is csak a rozsdás öregfejszébe botlik az a félig öltözött asszony, a ki lopva tördelgeti az egyes ágakat a szomszédal közös gyepüből, a melynek tulsó részén a szomszédasszony is ugyanebben mesterkedik. Mert hát csak nem fázhatnak azok az apró gyerekek, mikor olyan kutya hideg idő van már minden-szentekkor, a milyen karácsonra is elég lenne. Az a kis „pótlék“ is — csuta, szár, venyege, giliczetüske — mind elfogyott; az a keservesen megtakargatott pár forint is ott van már a láda fenekére rejtett kapczaszárban s még mindig nem dobolták ki, hogy mikor lesz az uraság erdején a faliczita!

Beharangozó előtt csoportokba verődik össze a falu népe, apraja-nagyja, a már sok tanácskozást kihallgatott csehszent, a jogtalan indigenátust szerzett Nepomuki János bekerített szobra körül, a kívül azok a földosztó somogyi bicskások azt is megtették már akkor, a mikor még a jobbpártit olyan rossz szemmel nézték maguk között, hogy egy szép reggelre balpártivá tették, a főtisztelendő ur legnagyobb megbotránkozására, ezt a nem is magyar szentet, olyképen, hogy ösrégi jobbfelé tekintő állását balfelé fordították!

Téli gunyában adják a szót a férfiak és jó meleg „rékli“-ben tereferélnek az asszonyok és mégis panaszkodnak, hogy milyen czudar hideg van már most is, s hogy hát még mi lesz majd a télen! De azért, amodébb a legényekkel hanczurozó leányok, meg a menésközben lopva kacsintgató menyecskék „rétümögben“ mennek ám az urat dicsérni most is, meg majd karácsonkor az éjféli misére is, mert az már régi szokás, hogy a fiatal fehér személynek fázni nem szabad.

Persze hogy a férfiak is, asszonyok is egyaránt azt hajtogatják, hogy az idén korábban lesz tél, hát korábban is kellene megtartani a faliczitát. Hanem hát, persze, könnyü azoknak, a kik nem pénzért veszik, ingyen kapják a fát, meleg szobájuk van mindig s így nem is tudják, hogy mi az, ha a szegény ember a gyermekeivel együtt hideg hajlékban gubbaszkodik. Az öreg „Péter jáger“ is ott büszkélkedik közöttük az ő uj egyenruhájában és fogadkozik erősen, hogy no majd, ő megérteti a „teins urral“ a falu kívánságát.

A templomajtóban ólalkodó leső gyerek törtet befelé és — „giling-galang“ megszólalnak a harangok, megindulnak a hivek, mert a tisztelendő ur végre kilépett a

paplak udvaráról, fogadva a kijáró sok kézcsókot nagyjától aprajától.

Az orgona praeludiuma megszólal, belehangzik az ájtatos hívők szép karéneke: „Im arczunkra borulunk előtted nagy istenség“, és kihallatszik belőle messzire a kántor orrhangu tenorja . . .

*

A hosszan tartott őszi sarat fölváltotta a kemény téli fagy s a mi eső megmaradt, az elképzelhetetlen mennyiségű apró pelyhek alakjában hullott egymásra le a fekete földre, a melyen most lábnyi magasan és végtelen terjedelemben elterül a szép fehér hó. Deczember vége felé járunk, a kis Jézus hetében s minden jel arra mutat, bogy Tél uram az ő uralmának tetőpontjára jutott. Zimankós csikorgó hideg van, fuj az északi szél és hordja a levegőben megfagyott apró hódarát a künnjárók szemei közé. A ki teheti, meghuzódik a meleg bubos mellett. De az öreg Péter és az ő ifjabb társai ezt nem tehetik. Nekik nincs rossz idő, nincs hideg tél; künn kell tartózkodniok és menni kötelesek akkor is, a mikor a „jótétlélek“ otthon féli az urat és beereszti még a barmait is melegedni, vagy — melegíteni. Most is csapatban lépnek ki a főerdész lakásából s az utczán oszolnak ki erre, ki arra, kiki a maga dolga után. Az egyik a bíróhoz megy, hogy még ma okvetlenül kidoboltassa a holnapi faliczitát; s nincs az a rossz idő, a melyben az a bíró ezt a legsürgösebb közügyet azonnal közhírré ne tenné. Még jó, hogy a környékén fekvő községek már előbb megkapták az értesítést erről a fontos terminusról. A többiek, daczára az alkonyatnak, vagy épen ezért, mennek egyenesen ki, vissza az erdőre, a hol várja őket a megszokott, de kellemetlen és igen sokszor veszélyes éjjeli

szolgálat. Ezt aztán követi másnap a fárasztó nappali munka; s ez így megy szüntelen. Valósággal a taposó malom munkája. És ezek az edzett emherek birják ezt a munkát; és nem unnak bele, mert ott van előttük a remény, a tudat, hogy bekövetkezik a tel után a tavasz és ez után a nyár az ő csábjaival, élveivel és fizikai nyugalmaival. Ezek bőven kárpótolják őket az ő téli fáradalmaikért.

*

Ma van a jabai erdön a faliczita. Tiszta és száraz az idő, de hideg annyira, hogy a fényesen lesütő nap semmit sem bír rajta enyhíteni. A megfagyott hó csillog és szikrázik a rávetődő sugarak alatt és csikorgása messzire elhallatszik a mély téli csendben, a mint hosszú vadlud vonalakban törtetnek az emberek rajta keresztül, minben irányból, toronyirányt a közös czélt képező jabai erdő felé. Megmozdult a falvak népe köröskörül! Valóságos kis népvándorlás az a faliczitához, a melyben résztvenni még azok is szeretnek, a kik szegények, soha semmit nem vehetnek, mert egy árva garasuk sincs. Tehetik, mert itt nincs — bánatpénz.

Eközben künn az erdön, az árverés helyszínén megrakatta az öreg Péter jáger azt a nagy tüzet, a melynél az emberek százai akarják meggémberedett tagjaikat melengetni. Van is hozzá jussuk, mert ma a többivel együtt ennek is ők fizetik meg az árát; s ezért aztán az egyik innen, a másik amonnan „csap le“ egy-egy ágat és viszi arra a közös máglyára, a melyhez a körülállók tömegétől már csak alig férhetnek. A kik tehetik, ide se járnak gyalogszerrel, a mint hogy érkeznek is a csengő szánkók egymásután, hozván az érdeemes előljáróságokat, prezsbítériumokat — az „uraimék“-at — és egyes „urakat“

a környékből. Nagy már a zshivaj a tűz körül és az eladásra kijelölt fák között, mert az emberek nagy része szerte-szét csatangol, hogy koma és sógor segítségével kiszemelje magának azokat a fákat, a melyeket át nem enged senki fiának s a másik rész, már rég elfogyasztván a „früstök“-öt, kifogyott a türelméből is. Járják is a különféle szabados megjegyzések az uradalmi tisztek nagy uraságáról, mely a szegény embert kutyába se veszi; hagyják állni, fázni, eltűrrik a megsüvegelést a legnagyobb hidegben még az öreg embertől is; pedig hát, ha még olyan nagy urat játszanak is, mégis csak ők a szolgák, a kiknek parancsolnak; más kezelébjai, más cselédjei biz ő kigyelmeik is, mint akár csak az „ostorosok“ vagy a „szekeresek“, a kiknek éppen csak úgy, meg onnan „mérnek“, mint ő nekik; a pógár pedig „a maga szegénye“, nem zsellér a más házában, a maga telkén terem a kenyere és mégis . . .

De újra szól a csengő, füttyül a szánkó és leszáll róla a várva-várt liczitáns, a sokat szidott főerdész és vele az ő hűséges ellenőre: a nemzetes kasznár ur, a ki bizony nem valami szivesen tölti itt az Isten egész napját bundában és botosban. Se vége se hossza a sok üdvözlésnek, parolázásnak és a többnyire sugva kifejezett — külön kívánságnak.

Itt a prezbitériumokat vezetik kurátor uraimék, amott pedig a biró urak szólnak a községek első embe-reinek éléről. Azok az eklézsia fáját akarják megvenni, emezek meg a község fütőjét kívánják megszerezni egy egész évre. Hanem liczitálni egyik se akar avval a sok éhes vevővel. Mindegyik arra kéri a főerdészt, hogy ő nekik legalább, „becsü szerint“ adja oda azokat a „számos“ fákat, a miket maguknak a többi közül már

kijelöltek. Ugyanilyen kívánsága van a papnak, a postamesternek, a szolgabírói meg a járásbírói irodának. Ez mind olcsóbban akarja megkapni a maga fáját, mint az a sok szegény ember, a kik bizony azt se szeretik látni, hogy a legszebb fákat kivonják ezek miatt az árverés alól. Csakhogy ennek mégis meg kell lennie, mert a pap odasugja, hogy „ecclesia praecedit“, amazok pedig némán is tudtára adják azt a még régibb igazságot, hogy: „plus valet favor in iudice, quam lex in codice.“ A postamester, az meg éppen azzal fenyeget, hogy az ujságot csak másnap kézbesítetteti. Ilyen előzmények után megindul a becsü szerinti eladás, a mi jó egy órát vesz igénybe, mert össze kell járni az egész vágásterületet, egyik kiszemelt fától a másikhoz. Mikor aztán meghallják a becsárt, csaknem hanyatt vágják magukat ijedtükben; kérnek, könyörögnek, kunyorálnak, jajgatnak; de azért mégis csak megadják azt a sok drága pénzt, mert tapasztalásból tudják, hogy rögtön akadna másik gazdája annak a fának.

Végre rákerül a sor a licitára. Közel a tüzhöz jó magasan kiáll a földből egy sok száz évet ért elkorhadt fatuskó. Erre rááll a főerdész, hogy átlássa a közéje csődült nagy tömeget, s hogy ez jobban megértse az ő szavait, a melyek imigyen hangzanak:

— Atyafiak! Figyeljen mindenki arra, a mit mondok. Pénzért licitálunk, készpénz fizetés mellett, vagyis a kin rajtamarad egy fa, az annak az árát tartozik azonnal lefizetni a kasznár urnál. Ezenkívül minden fáért még külön tiz krajczár „tuskópénzt“ is fizet. Mindenki annyi fát vegyen, a mennyivel megbir, azaz: a mennyit József-napig el is tud innen takarítani; mert a ki akkorra a fáját innen el nem hordja, az azt itt veszti a jövő télig

s akkor is csak külön engedély mellett kaphatja ki. Azok, a kik sokat akarnak venni, hagyjanak másoknak is valamit, mert ugy is többen vannak itt együtt, mint a hány fát eladhatok.

— Igaz, ugy van! hangzik a szegények kórusában.
— Hadd jusson nekünk is!

— Gondoskodjék kiki magáról, vágja oda a duzzadt fejü Mózsa Mihály, a ki, a hány szép fát lát, mind magának szeretné.

*

Kezdődik a munka. A főerdész előveszi a megrovatolt lajstromot, a melybe beleírja majd a vevők neveit, a fák számát és azt az összeget, a melyen azok leüttettek. A kasznár ur, hasonló lajstromot tartván a kezében, kinyitja a nyakán loggó öblös börtáskát, a melybe azt a sok fát estére kelve mind beleszorítja. A segédszemélyzet is munkára készen áll már. Az egyiknek csak ugy villog a kezében az élesre fent öregfejsze, a melylyel szépen, simán megfaragja a fák oldalát, hogy oda irni is lehessen. A másik hegyesre faragot ácsplajbászt szopogat, találgatva, hogy vajjon kinek a becsületes nevét fogja ő most mindjárt oda irni ennek az oldalára.

A harmadik a legfontosabb személyiség az ő nélkülözhetetlen eszközével; egy hatalmas billegbalta ez, tisztés régi korban, abból a mesebeli időből származó, a mikor még „dominium“-nak nevezték Magyarországon az uradalmat. Ez az ember ráütvén a fának derekára és a földben maradt tövére ezt a billeget, megadja ezzel azt a szükséges legalitást, a mely nélkül nemcsak hogy érvénytelen volna a vétel, de még lopás gyanujába, büntetésbe is keverednék az, a ki elvinné a helyéről.

Vigyáz is rá mindenki, hogy ott legyen az ő fáján ez a bevésődött jel tisztán és maradandóan, ha már ezért kell megfizetnie a tiz krajczár „tuskópénzt“.

— Tiz forint ez a cserfa. Először tiz forint. No senki többet?

Hallgat mindenki.

— Nyolcz forint hát először.

— Drága ez uram! Alább kell kezdeni.

— No jól van; egy forint ez a fa.

— He he he! Két forint, három, négy, hat forint . . .

S mire észreveszik magukat, már tiz forinton fölül vannak a beigért árral. Ekkor már csak tiz-husz krajczáronként ígérgetnek; de azért fölverik tizenöt forintra, sőt ha valami különös érdeküket látják benne, még föllebb is azt a fát, a melynek kikiáltási árát oly nagynak vallották.

Hát még ha Lödör János uram akad össze egy fán az ő Sáfár Gábor szomszédjával, a kivel már harmincz esztendeje viseli a háborut, a miért hogy elhalásztá előle a Virág Zsófikát, a ki akkor a falu legszebb lánya volt! Valóságos párbaj fejlődik ki ilyenkor közöttük. Csak ők ketten ígérnek egymásra már jó ideje, s nem azt nézik ám, hogy mit ér az a fa és hogy ők mennyit is ígértek már, hanem azt, hogy ez a fa azért se lehessen a másiké. Néha megkérdezik, hogy „mennyi is a dereka?“ s aztán folyik tovább a harcz és folynék talán a végtelenig is, ha a főerdész, már maga is megsokalva a háromszoros árt, nagy hirtelen oda nem kiáltaná, hogy: „harmadszor!“ Büszkén tekint körül a bámuló tömegen a győztes, míg a másik tiltakozik a leütés ellen és követeli, hogy az árverés folytattassék, mert ő ezt a fát sehogy se engedi oda az ő szomszédjának. De hasztalan.

Azok is tiltakoznak ez ellen, a kik eddig még mindig fa nélkül maradtak, habár valamennyire licitáltak is.

Folyik a munka tovább és mentül kevesebb lesz a még eladó fa, annál elkeseredettebb harcz tör ki azok között is, a kik előbb jó szívvvel engedték át ezt vagy azt a fát a sógornak, komának.

No de vége szakadt ennek is. Megtörténik, a tűz mellé gyülekezve, a különbözetek kiegyenlítése. Az egyik azt akarja tudni, hogy ő összesen hány fát vett és hogy ezeknek micsoda számaik vannak; a másik el akarja cserélni a fáját azzal, a melyet a komája vett. Többen vagy fizetnek még, vagy most kapnak csak vissza az ő nagy pénzükből. Ezt az időt felhasználják sokan egy kis falatozásra, a mi bizony nagyon is elkél már mindazoknál, a kik még tul nem estek rajta. A tűzön már nincsenek fahasábok, egy roppant nagy parázshatár az egész. Itt most kotorják ki belőle a szépen megpirult kolompéért és osztogatják fünek-fának; ott szalonnát piritanak, vagy a füstölt kolbászt sütik meg öles ágasra szurva, mert a tűzhöz közel sem lehet félni a nagy hőségnek miatta. De a szántói halászgazda találta el a legjavát: az éjjel fogott kecsagéket sütötte meg frissiben, jól besózva, paprikázva és a maguk zsirjában. Ebből ettek az urak is, a kik pedig csak tudják, hogy mi a jó.

E közben öreg este lett az erdön, s bekövetkezik az általános „czihelődés“; indulnak az emberek, s hosszas „elkövetkezés“-ek után megy ki-ki hazafelé. Az urak nagy része, engedve a kasznár ur szives meghívásának, stáncziót tart a pusztán, a hol ők is segítik elkölteni, ez egyszer gyertyavilágnál, a nagy „intertencziós“ ebédet, a melynek uraságadta dija a sürgő-forgó, mosolygó házi kisasszo-

nyokat illeti. Mentül többen vannak ilyenkor a vendégek, annál több jut — másira, gombostüre.

A dus ebédre bőven csuszó jó balatonmelléki konvencziós bor fölwillanyozza a kedélyeket és kinyitja a sziveket. Az ifjabbja a nők körül legyeskedik odabenn, de az öregje kihuzódik a kancelláriába s ott üzi, faragható füst között, kivilágos kivirradtig — a pagátot.

Hivatalos közlemények.

I.

Felhívás a folyó év őszén tartandó erdészeti államvizsgák tárgyában.

56./1895. sz. — A folyó év őszén erdészeti államvizsgát tenni szándékozók figyelmeztetnek, hogy a vizsgaletétel engedélyezéséért a fennálló vizsgálati szabályzat értelmében beadandó folyamodványaikat a szabályszerűleg szükséges okmányokkal és szakbeli leirással felszerelve legkésőbb folyó évi július hó végéig az erdészeti államvizsgáló bizottság elnökéhez, Bedő Albert országos főerdőmesterhez (Budapest földmivelésügyi ministerium) bérmentve küldjék be.

Az államvizsgák megkezdésének napja a fennebb említett szabályzat 2. §. értelmében fog annak idején közzé tétetni.

Budapesten, 1895. évi június hó 1-én.

II.

Pályázati hirdetés

erdőőri szakiskolák tanulóinak felvétele tárgyában.

35472/95. — A királyhalmi, vadászerdei, lipitóújvári és görgény-szt.-imrei m. kir. erdőőri szakiskolába, — melyeknek tanfolyama 2 évre terjed, — a f. évi október havában kezdődő